NAVOIY VILOYATI CHO‘L HUDUDLARIDA TIBBIY XIZMATNING HUDUDIY TASHKIL ETILISHI VA AHOLI SALOMATLIGI MUAMMOLARI

Chimiyeva Diyora Abduvahob qizi
Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti
Geografiya va ekologiya fakulteti magistranti

Annotatsiya. Maqolada Navoiy viloyatining cho‘l hududlarida aholiga tibbiy xizmat ko‘rsatish tizimining hududiy xususiyatlari dissertatsiyaning III bobi materiallari asosida tahlil qilinadi. Aholi punktlarining tarqoq joylashuvi, tibbiyot muassasalarigacha bo‘lgan masofa, transport infratuzilmasi va tibbiy kadrlar bilan ta’minlanganlik masalalariga e’tibor qaratiladi. Zarafshon, Uchquduq va Konimex hududlari bo‘yicha dissertatsiyada keltirilgan 2024-yil ko‘rsatkichlari taqqoslanadi. Tahlil natijasida cho‘l hududlarida tibbiy xizmatdan foydalanish imkoniyatlarini yaxshilashga doir takliflar ishlab chiqiladi.

Kalit so‘zlar: nozogeografiya, tibbiy xizmat, cho‘l hududlari, Navoiy viloyati, tibbiyot muassasalari, transport infratuzilmasi, aholi salomatligi.

Keywords: nosogeography, healthcare services, desert areas, Navoi Region, medical facilities, transport infrastructure, public health.

Abstract: Based on materials from Chapter III of the dissertation, this article analyzes the spatial characteristics of healthcare provision in the desert areas of Navoi Region. It considers the dispersed settlement pattern, distances to medical facilities, transport infrastructure, and the availability of medical personnel. Healthcare indicators for 2024 presented in the dissertation are compared for Zarafshan, Uchkuduk, and Konimex areas. The analysis provides recommendations for improving access to healthcare services in desert areas.

Ключевые слова: нозогеография, медицинское обслуживание, пустынные

территории, Навоийская область, медицинские учреждения, транспортная инфраструктура, здоровье населения.

Аннотация: В статье на основе материалов III главы диссертации анализируются территориальные особенности организации медицинского обслуживания населения в пустынных районах Навоийской области. Рассматриваются рассредоточенность населённых пунктов, расстояние до медицинских учреждений, транспортная инфраструктура и обеспеченность медицинскими кадрами. Сопоставляются приведённые в диссертации показатели медицинского обслуживания за 2024 год по территориям Зарафшана, Учкудука и Конимеха. По результатам анализа предложены меры по улучшению доступности медицинских услуг в пустынных районах.

Kirish

Aholi salomatligini muhofaza qilishda tibbiy xizmatning mavjudligi bilan bir qatorda uning hududiy jihatdan oqilona tashkil etilishi ham muhimdir. Navoiy viloyatining cho‘l qismida aholi punktlari bir-biridan uzoq masofada joylashgan, aholi zichligi esa hududlar bo‘yicha farqlanadi. Shu sababli tibbiyot muassasalarigacha bo‘lgan masofa, transport qatnovi va malakali tibbiyot xodimlarining mavjudligi aholining tibbiy xizmatdan foydalanish imkoniyatiga ta’sir qiluvchi omillar hisoblanadi. Mazkur tezisda dissertatsiyaning III bobida yoritilgan tibbiy xizmatning hududiy tashkil etilishi va mavjud muammolar ko‘rib chiqiladi.

Tadqiqot materiallari va usullari

Tadqiqotning asosiy manbasi Chimiyeva D.A.ning “Navoiy viloyati nozogeografik vaziyatining hududiy jihatlari” mavzusidagi magistrlik dissertatsiyasining III bobi, xususan 2024-yil tibbiy xizmat ko‘rsatish ko‘rsatkichlari keltirilgan jadvalidir. Tahlilda hududiy taqqoslash va tavsifiy-statistik yondashuvlardan foydalanildi. Jadvaldagi ko‘rsatkichlar dissertatsiyada berilgan shaklda keltirildi; ular mustaqil ravishda qayta hisoblanmadi.

Natijalar va muhokama

Dissertatsiyada ta’kidlanishicha, Navoiy va Zarafshon kabi shaharlarda tibbiy xizmat tarmoqlari nisbatan markazlashgan bo‘lib, shifoxonalar hamda diagnostika markazlari faoliyat yuritadi. Cho‘l va qishloq hududlarida esa aholi punktlarining tarqoq joylashuvi, tibbiy markazlargacha bo‘lgan masofa hamda transport infratuzilmasining rivojlanganlik darajasi xizmatni tashkil etishni murakkablashtiradi. Chekka hududlarda birlamchi tibbiy xizmatni aholiga yaqinlashtirish muhim vazifa bo‘lib qolmoqda.

1-jadval. 2024-yilda ayrim hududlarda tibbiy xizmat ko‘rsatish ko‘rsatkichlari

Hudud	Shifoxona muassasalari, birlik	Shifoxona o‘rinlari (10 000 aholiga)	Shifokorlar (10 000 aholiga)	Ambulator-poliklinikalar, birlik
Navoiy	44	41,9	30,5	353
Zarafshon	3	39,5	38,9	34
Uchquduq	2	41,6	36,3	17
Konimex	2	36,3	26,6	17

Manba: Chimiyeva D.A. magistrlik dissertatsiyasi, III bob, 2024-yil tibbiy xizmat ko‘rsatish ko‘rsatkichlari jadvali.

Jadvalda keltirilgan ma’lumotlar hududlar o‘rtasida tibbiy infratuzilma ko‘rsatkichlari farqlanishini ko‘rsatadi. Navoiy shahrida shifoxona muassasalari va ambulator-poliklinikalar soni yuqori. Zarafshon shahrida 10 ming aholiga nisbatan shifokorlar ko‘rsatkichi jadval bo‘yicha 38,9 ni tashkil etadi. Uchquduq va Konimex tumanlarida shifoxona muassasalari soni ikkitadan, shifokorlar ko‘rsatkichi esa mos ravishda 36,3 va 26,6 deb berilgan. Bu raqamlarni hududlarning maydoni, aholi soni va aholi punktlarining uzoqligi bilan birgalikda tahlil qilish zarur; muassasalar sonining o‘zi tibbiy xizmat sifati yoki uning aholiga yetib borishini to‘liq ifodalamaydi.

Dissertatsiyada chekka va kam aholi yashaydigan hududlarda tibbiy xizmat tarmoqlarini kengaytirish zarurati qayd etilgan. Transport yo‘llariga yaqin joylarda tibbiyot muassasalariga yetib borish osonroq bo‘lishi mumkin, uzoq joylashgan aholi

punktlarida esa masofa xizmatdan foydalanishni qiyinlashtiradi. Shuningdek, ayrim xizmat turlari va malakali mutaxassislar bilan ta’minlanganlik bo‘yicha hududiy tafovutlar kuzatiladi.

Xulosa va tavsiyalar

Navoiy viloyatining cho‘l hududlarida tibbiy xizmatni tashkil etish aholi punktlarining joylashuvi, transport infratuzilmasi va tibbiy kadrlar taqsimoti bilan chambarchas bog‘liq. Dissertatsiyada keltirilgan ko‘rsatkichlar tibbiy xizmat infratuzilmasi hududlar bo‘yicha bir xil emasligini ko‘rsatadi. Shu munosabat bilan: 1) chekka aholi punktlariga birlamchi tibbiy xizmatni yaqinlashtirish; 2) mobil tibbiy brigadalar va reja asosidagi profilaktik ko‘riklarni kengaytirish; 3) uzoq hududlarga tibbiyot mutaxassislarini jalb etish choralarini kuchaytirish; 4) transport imkoniyatlarini hisobga olib tibbiyot muassasalarini joylashtirishni rejalashtirish; 5) hududlar kesimida tibbiy xizmat ko‘rsatkichlarini muntazam yangilab, GIS xaritalarida aks ettirish tavsiya etiladi. Ushbu takliflar xizmatdan foydalanishdagi hududiy tafovutlarni kamaytirishga xizmat qilishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Chimiyeva D.A. Navoiy viloyati nozogeografik vaziyatining hududiy jihatlari: magistrlik dissertatsiyasi. – Samarqand: Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti.
2. Nazarov M.I. Tibbiy xizmatning hududiy tashkil etilishiga oid manba (dissertatsiyada 1996-yil bilan keltirilgan; to‘liq bibliografik ma’lumotni asl manba asosida to‘ldirish lozim).